

چرا مردم دیندارتر شده‌اند؟

مروری بر مهم‌ترین نشانه‌های افزایش دینداری در مردم و جوانان کشور

۱۸

دوشنبه ۲۶ تیر ۱۴۰۲ | ۲۸ ذی‌الحجه ۱۴۴۴ | سال سی‌ویکم | شماره ۸۸۳۱

همیشه سیاسی

تفاوت دینداری؛ قبل و بعد از انقلاب

بررسی تأثیر انقلاب اسلامی بر افزایش گرایش مردم به احیای شاعر دینی در گفت‌وگو با ابراهیم فیاض

گزارش
روزنامه‌نگار
امیر قشقانی

یکی از مسائل یا بهتر است بگوییم شبهاتی که در جند

سال اخیر توسط رسانه‌ها و روشنفکران غربی مطرح شد، موضوع نسبت نظام جمهوری اسلامی با دینداری مردم جامعه است. این افراد و رسانه‌ها معتقدند؛ پس از پیروزی انقلاب گرایش مردم به دینداری تغییری نکرده و به‌خصوص

در سال‌های اخیر گرایش مردم و جوانان به شاعر دینی و آرمان‌های انقلاب اسلامی کاهش پیدا کرده است. اما نگاهی گذرا به جامعه ایرانی نشان می‌دهد این نظر به‌داری کمترین ارزش علمی هم نیست. برای روشن شدن هر چه

بهرتر ابعاد این ماجرا سراغ ابراهیم فیاض، جامعه‌شناس و استاد دانشگاه رفته‌ایم و با او درباره تأثیر جمهوری اسلامی بر دینداری مردم گفت‌وگو کردیم. گفت‌وگوی همشهری با این جامعه‌شناس در ادامه آمده است.

رهبری

رشد دینداری در نگاه رهبر معظم انقلاب

گرایش مردم به دین از اول انقلاب بیشتر است

امروز گرایش مردم به انقلاب و به دین از روز اول انقلاب یقیناً بیشتر است. اگر کسی می‌خواهد گرایش مردم به انقلاب و مبارزات و مجاهدت‌ها را بفهمد، به تشییع میلیون‌ها شهید قاسم سلیمانی نگاه کند؛ یا شما ببینید در همین سرودی که این روزها پخش شده که اظهار ارادت به ولی امر، ولی عصر (عجل‌الله) و سلام به حضرت بقیه‌الله است. مردم چه کار دارند می‌کنند؛ چه اظهار شوقی، چه همراهی‌ای، چه اظهار ارادت.

ایانات در مراسم سی‌وسومین سالگرد رحلت امام خمینی (رحمه‌الله) خرداد ۱۴۰۱

نظرسنجی

وفور معنویت در شهر تهران

نتایج نظرسنجی همشهری: ۸۶ درصد از مردم تهران، اهل معنویت، ارتباط با خدا و اهل بیت هستند

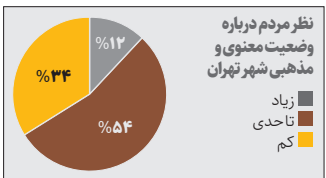
ایران مهد تمدن و تدین است. جای‌جای شهرهای این مرز و بوم سرشار از عطر خدا و رایحه معنوی است و قاطبه ایرانی‌ها خود را وفادار به آرمان‌های الهی و آسمانی می‌دانند. اما گاهی بر اساس تصویرسازی‌های غلط رسانه‌ای و غلط‌پنداری‌های مجازی، این تصور عمومی ایجاد می‌شود که مبادا فضای کشور از دین و معنویت فاصله گرفته باشد. با همین دغدغه، مرکز پژوهش‌های مؤسسه همشهری تصمیم گرفته تا در قالب یک کار علمی-پژوهشی دیدگاه شهروندان را درباره وضعیت معنویت و تدین در شهر تهران بسنجد. این نظرسنجی به روش پیمایش تلفنی و با استفاده از نمونه‌گیری تصادفی و طبقه‌بندی شده، در قالب مصاحبه با ۵۳۰ نفر از شهروندان تهرانی بالای ۱۸ سال در تاریخ‌های ۱۲ تا ۱۴ تیر ۱۴۰۲ انجام شده است.

خلاصه نتایج نظرسنجی
۶۶ درصد از شهروندان تهرانی (زیاد و تاحدی) تهران را شهری مذهبی و معنوی می‌دانند.
۶۸ درصد از شهروندان تهرانی (زیاد و تاحدی) تمایل دارند در برنامه‌ها و مراسم معنوی مذهبی شهر تهران شرکت کنند.
۸۶ درصد از شهروندان، اطرافیان خود را (زیاد و تاحدی) اهل معنویت، ارتباط با خدا و اهل بیت (ع) می‌دانند.

یافته‌های تحقیق
تا چه حد تهران را شهری مذهبی و معنوی می‌دانید؟

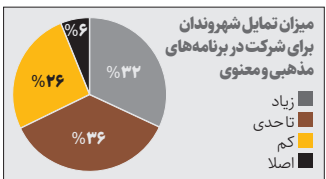
۶۶ درصد از شهروندان تهرانی (زیاد و تاحدی) تهران را شهری مذهبی و معنوی می‌دانند و تنها ۲۴ درصد از شهروندان، مذهبی بودن شهر تهران را کم می‌دانند.

نظر مردم درباره وضعیت معنوی و مذهبی شهر تهران	فراوانی	درصد
زیاد	۶۴	۱۲
تاحدی	۲۸۱	۵۴
کم	۱۷۵	۳۴
جمع	۵۲۰	۱۰۰

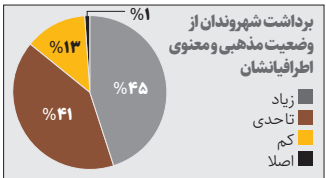
چقدر تمایل دارید در برنامه‌ها و مراسم مذهبی و معنوی شهر تهران شرکت کنید؟
۶۸ درصد از شهروندان تهرانی (زیاد و تاحدی) تمایل دارند در برنامه‌ها و مراسم معنوی و مذهبی شهر تهران شرکت کنند. ۲۶ درصد، تمایل کمی به شرکت در مراسم مذهبی دارند و تنها ۶ درصد، اصالتاً تمایلی به شرکت در این برنامه‌ها ندارند.

میزان تمایل شهروندان برای شرکت در برنامه‌های مذهبی و معنوی	فراوانی	درصد
زیاد	۱۶۹	۳۲
تاحدی	۱۸۷	۳۶
کم	۱۳۳	۲۶
اصلاً	۳۱	۶
جمع	۵۲۰	۱۰۰

اطرافیان خود را تا چه حد اهل معنویت، ارتباط با خدا و اهل بیت (ع) می‌دانید؟
۸۶ درصد از شهروندان، اطرافیان خود را (زیاد و تاحدی) اهل معنویت، ارتباط با خدا و اهل بیت (ع) می‌دانند و فقط ۱۴ درصد معتقدند اطرافیانشان تا حد کمی با خدا و اهل بیت (ع) ارتباط دارند.

برداشت شهروندان از وضعیت معنوی و مذهبی اطرافیانشان	فراوانی	درصد
زیاد	۲۳۴	۴۵
تاحدی	۲۱۲	۴۱
کم	۶۹	۱۳
اصلاً	۵	۱
جمع	۵۲۰	۱۰۰

تضعیف شاعر دینی توسط دشمن

امروز هر کاری در کشور علیه سنت‌های دینی و مقدسات دینی انجام بگیرد، یک انگیزه سیاسی پشتش هست؛ ممکن است خود طرف نداند، اما هست و به این راه کشانده شده. تضعیف دین، تضعیف سنت‌های دینی، تضعیف شاعر دینی و مناسک دینی، زیر سؤال بردن اینها، غیرمنطقی جلوه دادن اینها، همه چیزهایی است که دشمن از اینها استفاده می‌کند.

دیدار با دست‌اندرکاران انگیزه‌های جامعه‌شناسی کشور سال ۱۴۰۱

چگونه می‌توانیم دینداری مردم بعد از انقلاب را بهتر بفهمیم؟

در حال حاضر با توجه به گسترش ارتباطات در فضای مجازی و فعال شدن حوزه‌های علمی، دانشگاه‌ها و کانون‌های فرهنگی این ادعا که بگویم دینداری مردم کاهش یافته است، به هیچ‌وجه پذیرفته نیست. اما در این بین خلأهای مهمی به‌وجود آمده که لازم است سریعاً توسط مسئولان مربوطه برطرف شوند. یکی از این خلأها فاصله میان حوزه و مردم جامعه است. در حقیقت حوزه‌های علمی ما نتوانستند تفکر دینی را به‌خوبی به مردم جامعه منتقل کنند و گرنه مردم ایران بیشتر از قبل شاعر دینی رازنده‌نگه می‌دارند. این موضوع را به‌خوبی می‌توان قبل از محرم مشاهده کرد؛ یعنی درحالی‌که هنوز کمتر از یک هفته به محرم زمان مانده است، اما می‌بینیم که از الان کوچه‌ها و خیابان‌ها سیاه‌پوش شده‌اند یا در همین جشن غدیر که چند روز پیش برگزار شد، دیدیم که چندین میلیون نفر در این مراسم شرکت کردند و قائل به زنده‌نگه داشتن مراسم غدیر بوده‌اند. بنابراین مردم ایران با وجود سختی‌ها و مشکلاتی که دارند اما همچنان به مناسک دینی معتقد هستند و دیدگاه‌ها حتی با یک چای و کیک ساده هم که شده برای سیدالشهدا (ع) مراسم روضه و عزاداری می‌گیرند.

نظر تان درباره دینداری در نسل جوان و دهه هشتادی کشور چیست؟

جامعه امروز ایران به شدت باسواد شده است و علم آنان نیز زیر سایه همین سواد و دانش قرار گرفته است. در حقیقت اگر کسی بخواهد منکر این موضوع شود خودش را به خواب زده است. این موضوع در نسل‌های جدید و مخصوصاً دهه هشتادی‌ها نیز به‌خوبی قابل مشاهده است. شاید بعضی از جوانان این دهه به ظاهر متدین نشان ندهند، اما این مانع نمی‌شود تا دینداری را در این جوانان زیر سؤال ببریم. برای نمونه بسیاری از دانش‌جویان من با وجود اینکه در ظاهر شاید مقید به موازین شرعی نباشند، اما اکثر این افراد ابتدای برگره‌های امتحانی خود را با نام خدا شروع می‌کنند و شخصاً اطلاع دارم که مقید به نماز و روزه هستند؛ بنابراین نسل جوان جامعه ایرانی که اکثر آنها را دهه هشتادی‌ها تشکیل می‌دهند نیز مقید به برپایی شاعر دینی هستند. حتی در موضوع کارشناسی‌های حجاب نیز طبق آمار می‌دانم که تنها ۳۳ درصد از این موارد به‌دلیل انگیزه‌های سیاسی بوده است؛ یعنی بیشتر انگیزه‌های جوانان در اجرای فرهنگ غربی، اجتماعی بوده است. کلید حل این نوع مشکلات نیز در آگاهی بخشی و اقناع جوانان در موضوعات دینی و فرهنگی است که باید توسط تمامی دستگاه‌های اجرایی، استادان دانشگاه‌ها و حوزه‌ها انجام شود.

مردم ایران با وجود سختی‌ها و مشکلاتی که دارند اما همچنان به مناسک دینی معتقد هستند و دیدگاه‌ها حتی با یک چای و کیک ساده هم که شده برای سیدالشهدا (ع) مراسم روضه و عزاداری می‌گیرند

به نظر شما پیروزی انقلاب اسلامی تأثیری بر افزایش گرایش جامعه به شاعر دینی داشته است؟

در ابتدا باید این موضوع یادآوری شود که پیروزی انقلاب اسلامی در نتیجه تفکر و تعقل دینی رخ داده است. پس جامعه‌ای که بر اساس تحولات دینی و بر مبنای اعتقادات اسلام پایه‌ریزی می‌شود، قطعاً در ادامه و تا لحظه آخر حیات خود بر مبنای همین اعتقادات اداره می‌شود؛ در غیر این صورت ماهیت آن انقلاب و جامعه از بین خواهد رفت؛ بنابراین تفکر دینی بعد از انقلاب دارای تحولی جدی شد. پیش از انقلاب تفکر دینی به‌صورت فردی وجود داشت و هیچ‌گاه مثل امروز شاهد برپایی شاعر دینی به‌صورت گروهی نبودیم. پس امروز تفکر دینی به شکل اجتماعی در حال رخ دادن و رو به جلو رفتن است. بین پیروزی انقلاب اسلامی و شروع جنگ تحمیلی دوره‌ای بسیار مهم جهت رشد و سازماندهی تفکر دینی توسط اندیشمندان این دوره به‌وجود آمد. در واقع در این دوره به‌دلیل فعال شدن گروه‌های ضدانقلاب مثل کمونیست‌ها و مجاهدین خلق اندیشه دینی با چالش جدی روبرو شد. از سوی دیگر اندیشمندان مثل شهید بهشتی و شهید مطهری توسط دشمنان انقلاب ترور شدند و جای خالی آنان در حوزه تفکر دینی به‌شدت حس شد. اما وجود افرادی مثل رهبر معظم انقلاب باعث شد تا جای خالی دیگر اندیشمندان به‌زودی پر شود و قشری که به عنوان متفکر دینی لیبرال مطرح شده بودند، به‌زودی کنار روند. در حال حاضر نیز تفکر دینی با ساختارهای مختلف در حال بازتولید است و روند رو به جلوی خود را طی می‌کند. در حقیقت تولید تفکر دینی در جامعه اسلامی هیچ‌وقت تمام نخواهد شد.